(Ф 03.02 – 110)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
Факультет психології, комунікацій та перекладу
Кафедра політології, соціології та філософії

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету аеронавігації,
електроніки та телекомунікацій
_____ Роман ОДАРЧЕНКО
«01» 12 2025 р.

КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Філософські проблеми наукового пізнання»

Освітньо-професійна програма: «Радіоелектронні пристрої, системи та комплекси»
«Обслуговування повітряного руху»
«Системи аеронавігаційного обслуговування»

Галузь знань: G «Інженерія, виробництво та будівництво»
J «Транспорт та послуги»

Спеціальність: G5 «Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка»
J6 «Авіаційний транспорт»

Форма здобуття освіти	Сем.	Усього (год. / кредитів ECTS)	ЛКЦ	ПР.З	Л.З	СРС	ДЗ / РГР / К.р	КР / КП	Форма сем. контролю
Денна	1	105 / 3,5		32	–	73		-	диф. залік 1с
Заочна	1	105 / 3,5		12		93	К.р 1 с.	-	диф. залік 1с

Індекс:НМ- G5-3/25-1.2; НМ- 2-J6-4/25-1.1; НМ- 2-J6-5/25-1.1
Індекс:НМ- 2-G5-3з/25-1.2; НМ- 2-J6-4з/25-1.1

Робочу програму навчальної дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» розроблено на основі освітньо-професійних програм «Радіоелектронні пристрої, системи та комплекси», «Обслуговування повітряного руху», «Системи аеронавігаційного обслуговування», навчальних та робочих навчальних планів № НМ/РМ-G5-3/25; НМ/РМ-2-J6-4/25; НМ/РМ-2-J6-5/25 та № НМ/РМ-2-G5-3з/25; НМ/РМ-2-J6-4з/25 підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «Магістр» за спеціальностями G5 «Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка», J6 «Авіаційний транспорт» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробили:
доцент кафедри політології, соціології та філософії _____ Марія АБИСОВА
доцент кафедри політології, соціології та філософії _____ Тетяна ШОРІНА
доцент кафедри політології, соціології та філософії _____ Іван СКИБА
доцент кафедри політології, соціології та філософії _____ Наталія ЧЕНБАЙ

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри політології, соціології та філософії, протокол № 1 від «15» 08 2025 р.

Завідувач кафедри _____ Олексій ТРЕТЯК

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійної програми «Радіоелектронні пристрої, системи та комплекси», спеціальності G5 «Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка» – кафедри телекомунікаційних та радіоелектронних систем, протокол № 1 від «01» 09 2025 р.

Гарант освітньо-професійної програми _____ Ігор ПРОКОПЕНКО
Завідувач кафедри _____ Віктор ГНАТЮК

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри освітньо-професійних програм «Обслуговування повітряного руху», «Системи аеронавігаційного обслуговування» спеціальності J6 «Авіаційний транспорт» – кафедри аеронавігаційних систем, протокол № 9 від «27» 08 2025 р.

Гарант освітньо-професійної програми _____ Олександр ЛУППО
Гарант освітньо-професійної програми _____ Тетяна ШМЕЛЬОВА
Завідувач кафедри _____ Віталій ЛАРІН

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні науково-методично-редакційної ради факультету психології, комунікацій та перекладу, протокол № 7 від «02» вересня 2025 р.

Голова НМРР _____ Анжеліка КОКАРЄВА

Рівень документа – 3б
Плановий термін між ревізіями – 1 рік
Врахований примірник

ЗМІСТ

Вступ 4

1. Пояснювальна записка 4
1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни 4
1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна 5
1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна 5
1.4. Міждисциплінарні зв’язки 7

2. Програма навчальної дисципліни .....
2.1. Зміст навчальної дисципліни 8
2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля 8
2.3. Тематичний план 8
2.4. Завдання на контрольну (домашню) роботу (ЗФН)..... 12
2.5. Перелік питань для підготовки до підсумкової контрольної роботи 13

13

3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни .....
3.1. Методи навчання 14
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна) 14
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті..... 14

15

4. Рейтингова система оцінювання набутих здобувачем вищої освіти знань та вмінь .....

16

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» розроблена на основі «Методичних рекомендацій до розроблення і оформлення робочої програми навчальної дисципліни денної та заочної форм навчання», затверджених наказом ректора від __.__.202_ № ____, та відповідних нормативних документів.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни.

Місце навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Філософські проблеми наукового пізнання» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійних програм другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх галузей знань та спеціальностей.

Дисципліна виявляє найзагальніші взаємозв'язки між різними науковими галузями, виступає концептуальною та логіко-методологічною базою для вивчення конкретно-наукових дисциплін. Особлива увага приділяється осмисленню проблем сучасного інформаційного суспільства, внутрішнім та зовнішнім закономірностям розвитку наукового знання, механізмам змін наукових парадигм, праксеологічним та аксіологічним системам цінностей, на які орієнтуються дослідники та вчені, з'ясуванню характеристик когнітивної та інноваційної діяльності.

Навчальна дисципліна «Філософські проблеми наукового пізнання» надає загальнонаукову цілісність профільним дисциплінам, вивчення яких передбачено освітньо-професійними програмами «Радіоелектронні пристрої, системи та комплекси», «Системи аеронавігаційного обслуговування», «Обслуговування повітряного руху».

Метою викладання дисципліни є формування системних уявлень про науку як систему знань, сферу діяльності та соціальний інститут, формування методологічної свідомості, засвоєння механізмів інноваційної діяльності в сучасній науці, а також формування практичних навичок застосування наукового знання у дослідницькій діяльності, передбаченій конкретною освітньою програмою.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

– оволодіння основними положеннями дисципліни;

– розвиток методологічної культури;

– розвиток умінь та навичок аналізу наукових текстів;

– розвиток умінь та навичок обговорення сучасних наукових проблем, виокремлення суб'єкта, об'єкта, методів і методик наукових досліджень;

– розвиток умінь та навичок застосування філософської методології до здійснення наукових досліджень;

– розвиток умінь та навичок виокремлення етапів наукового дослідження, визначення інноваційної складової його результатів.

1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

Для ОПП «Радіоелектронні пристрої, системи та комплекси»:

– ПРН1. Вміти організовувати власну професійну, науково-дослідницьку та інноваційну діяльність на основі принципів системного підходу та методології наукових досліджень, зокрема з урахуванням концепції сталого розвитку;

– ПРН2. Вміти враховувати соціальні і морально- етичні норми, налагоджувати результативне співробітництво у колективі при проведенні наукових досліджень і виконанні проектів;

– ПРН3. Розробляти і реалізовувати сучасні та перспективні телекомунікаційні і радіотехнічні системи, комплекси, технології, пристрої та їх компоненти;

– ПРН4. Вміти планувати і виконувати дослідження у сфері телекомунікації та радіотехніки, застосовувати для цього методи математичного і фізичного моделювання, обробки інформації, інтерпретувати результати досліджень та обґрунтовувати висновки.

Для ОПП «Обслуговування повітряного руху»:

– ПРН01. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері авіаційного транспорту і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень. Застосовувати сучасні методи наукових досліджень, організації та планування експерименту, цифрові технології, методи аналізу даних для розв’язання складних задач авіаційного транспорту;

– ПРН9. Передавати свої знання, висновки, рішення і підґрунтя їх прийняття фахівцям і неспеціалістам, у тому числі особам, що навчаються, в ясній і однозначній формі;

– ПРН14. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати, оцінювати та використовувати ці дані;

– ПРН15. Визначати властивості та характеристики, розраховувати параметри об’єктів авіаційного транспорту.

Для ОПП «Системи аеронавігаційного обслуговування»:

– ПРН01. Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки в сфері авіаційного транспорту і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень. Застосовувати сучасні методи наукових досліджень, організації та планування експерименту, цифрові технології, методи аналізу даних для розв’язання складних задач авіаційного транспорту;

– ПРН08. Розробляти та аналізувати фізичні, математичні та комп’ютерні моделі, що стосуються створення, експлуатації, технічного обслуговування та ремонту об’єктів авіаційного транспорту;

– ПРН09. Передавати свої знання, висновки, рішення і підґрунтя їх прийняття фахівцям і неспеціалістам, у тому числі особам, що навчаються, в ясній і однозначній формі;

– ПРН14. Відшуковувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати, оцінювати та використовувати ці дані.

1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна (в сукупності з іншими освітніми компонентами):

Для ОПП «Радіоелектронні пристрої, системи та комплекси»:

– ІК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у галузі електронних комунікацій та радіотехніки. Під час розв'язання задач формується здатність застосування сучасних досягнень науки та техніки у електронних комунікаціях та радіотехніці, передового досвіду експлуатації сучасних радіоелектронних пристроїв, систем та комплексів;

– ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

– ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

– ЗК7. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні;

– ФК1. Здатність застосовувати наукові факти, концепції, теорії, принципи та методології наукових досліджень в професійній діяльності, зокрема з урахуванням концепції сталого розвитку.

Для ОПП «Обслуговування повітряного руху»:

– ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері авіаційного транспорту або у процесі подальшого навчання із застосуванням положень, теорій та методів природничих, технічних, інформаційних та соціально-економічних наук, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

– ЗК01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

– ЗК06. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми;

– ФК01. Здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти в сфері авіаційного транспорту;

– ФК02. Здатність застосовувати системний підхід до вирішення інженерних міждисциплінарних проблем в авіаційному транспорті;

– ФК07. Здатність обирати оптимальні матеріали, обладнання та заходи для реалізації новітніх технологій на авіаційному транспорті.

Для ОПП «Системи аеронавігаційного обслуговування»:

– ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру, проблеми та завдання в сфері авіаційного

транспорту або у процесі подальшого навчання із застосуванням положень, теорій та методів природничих, технічних, інформаційних та соціально-економічних наук, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов, зокрема в аеронавігаційному обслуговуванні польотів пілотованих та безпілотних повітряних суден, що передбачає володіння основами наукового аналізу та сучасними інноваційними технологіями;

– ЗК01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;

– ФК03. Здатність враховувати правові, соціальні, екологічні, етичні, економічні та комерційні аспекти, що впливають на прийняття та реалізацію рішень на авіаційному транспорті;

– ФК04. Здатність інтегрувати знання та вирішувати складні наукові та виробничі проблеми у сфері авіаційного транспорту, з урахуванням ширшого міждисциплінарного інженерного контексту.

1.4. Міждисциплінарні зв’язки.

Навчальна дисципліна «Філософські проблеми наукового пізнання» доповнює фахові навчальні дисципліни при підготовці здобувачів освітнього рівня «магістр» в якості теоретико-методологічної бази проведення власних наукових досліджень, озброює їх методами, підходами і засобами наукової діяльності, сприяє розвитку наукової та технічної творчості. Знання й уміння, отримані у процесі вивчення даної навчальної дисципліни, використовуються у подальшому в ході проведення професійної діяльності та виконання досліджень.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Зміст навчальної дисципліни

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з двох навчальних модулів, а саме:

– навчального модуля № 1 **«Наука як феномен цивілізації»**,

– навчального модуля № 2 **«Філософські та наукові методологічні засоби»**, кожен з яких є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

2.2. Модульне структурування та інтегровані вимоги до кожного модуля

Модуль 1. Наука як феномен цивілізації.

Інтегровані вимоги модуля №1: у результаті вивчення даної навчального модуля здобувач повинен:

Знати:

– феномен науки в культурі; відмінності від філософії, релігії, мистецтва; функції науки;

– основні філософсько-методологічні концепції сучасної науки;

– структуру наукового знання; емпіричний і теоретичний рівні наукового пізнання та їх співвідношення;

– специфіку та основні характеристики філософських засад науки;

– внесок українських мислителів і науковців у становлення і розвиток філософії науки.

Вміти:

– відмежовувати наукові й ненаукові твердження за заданими критеріями;

– оцінювати пояснювальну та прогностичну спроможність знання;

– вміти проводити комплексні дослідження на основі системного наукового світогляду з використанням знань в сфері історії та філософії науки.

Тема 1. Інформаційне суспільство як «суспільство знань».

Теорії інформаційного суспільства (Д. Белл, Е. Тоффлер, Ф. Фукуяма, М. Кастельс, Ф. Уебстер). Критерії визначення інформаційного суспільства. Технологічний критерій. Роль інформації в інформаційному суспільстві. Сфера послуг. Співвідношення послуг і виробництва. Парадокси інформаційного суспільства

Тема 2. Теоретичні проблеми науки.

Наука як система знань, сфера діяльності та соціальний інститут. Специфіка філософського осмислення феномену науки. Місце науки в системі культури. Визначення наукової думки В. І. Вернадським. Знання як основа цілеспрямованої діяльності. Еволюція уявлень про наукове знання. Виникнення нового знання як соціокультурна та філософська проблема.

Тема 3. Західна та вітчизняна традиції у методології науки.

Новоєвропейський раціоналізм та емпіризм (Р. Декарт і Ф. Бекон). Сучасні західні концепції методології науки. Філософія науки аналітичної школи. Критичний раціоналізм К. Поппера. "Історична школа" в сучасній західній філософії науки (А. Койре, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд). Вітчизняна методологія науки (В.І. Вернадський, О.І. Кедровський, С.Б. Кримський та ін.).

Тема 4. Особливості наукового пізнання.

Поняття «пізнання» та «освоєння» світу, їхнє співвідношення. Основні форми освоєння світу: духовно-теоретичне, духовно-практичне та предметно-практичне. Особливості наукового пізнання. Суб'єкт і об'єкт наукового пізнання. Поняття ідеального об'єкта в науці. Проблема істини у філософії та науці. Істина й омана. Роль суб'єкта пізнання в умовах роботи з високотехнологічними системами (авіаційні оператори, інженери), проблема когнітивних меж і надійності в прийнятті рішень.

Тема 5. Єдність емпіричного та теоретичного у науковому пізнанні.

Чуттєве та раціональне в науковому пізнанні. Поняття і сутність емпіричного та теоретичного рівнів наукового пізнання. Структура емпіричного та теоретичного знання. Специфіка емпіричного знання в сучасній науці. Традиції та інновації в процесі емпіричних і теоретичних досліджень. Роль інтуїції та творчості в науковому пізнанні.

Тема 6. Нелінійність взаємовпливу філософського й наукового пізнання в їхньому історичному розвитку.

Модифікація понять філософії та науки в процесі взаємодії: історико-філософський аспект. Антична натурфілософія як прообраз взаємовпливу філософського й конкретно-наукового знання. Зв'язок філософії й науки в Новий час (Р. Декарт, Фр. Бекон, Т. Гоббс, І. Ньютон, Б. Спіноза). Класична німецька філософія про специфіку взаємовпливу науки та філософії (І. Кант, Г. Гегель, Ф. Шеллінг). Філософія космізму (українська традиція): взаємовплив філософського й наукового знання у працях В. І. Вернадського; інтелектуальні передумови — С. Подолинський.

Тема 7. Взаємовплив філософського та наукового знання у постмодерну епоху.

Модерн і Постмодерн у цивілізаційному розвитку західного світу. Модернізм і постмодернізм у філософії й науці XX століття (А. Бергсон, Ю. Габермас, Г. Хакен та ін.). Постмодерністські ідеї у філософії та науці в кінці XX - на поч. XXI століть (Ж.-Ф. Ліотар, П. Козловськи, М. Фуко та ін.).

Тема 8. Філософські засади науки.

Онтологічні засади наукового пізнання. Філософське розуміння об'єкта наукового пізнання. Гносеологічні засади наукового пізнання: чуттєвий та раціональний, емпіричний та теоретичний моменти наукового дослідження. Проблема істинності наукового знання. Логічні засади наукового дослідження. Логічні процедури обґрунтування та доведення у науці. Методологічні засади наукового пізнання. Аксіологічні засади наукового пізнання.

Модуль 2. «Філософські та наукові методологічні засоби»

Інтегровані вимоги модуля №2: у результаті вивчення даної навчального модуля здобувач повинен:

Знати:

– відмінності «метод — методологія — методика»;

– рівні методології (філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий);

– критерії класифікації методів (тип знання, рівень пізнання, спосіб організації дослідження, методологічний підхід);

– галузеві відмінності застосування методів і роль людино-машинних систем;

– основи етики досліджень і академічну доброчесність: принципи і норми, політику цитування й авторства, конфлікти інтересів, відкритість і реплікації, типові порушення (плагіат, самоплагіат, фабрикація/фальсифікація, списування) та їх профілактику.

Вміти:

– використовувати знання з дисципліни у процесі філософського осмислення конкретних комунікативних практик;

– враховувати галузеву специфіку застосування методів і інтегрувати людино-машинні системи у дослідницький цикл;

– брати участь у громадських, освітніх і міждисциплінарних ініціативах, пов’язаних із науково-дослідною діяльністю;

– дотримуватися етики і доброчесності в дослідженні: оформлювати посилання й авторство; декларувати та управляти конфліктами інтересів; готувати матеріали для етичної експертизи; забезпечувати прозорість даних і можливість реплікації; виявляти й запобігати порушенням.

Тема 1. Логічні основи наукового пізнання.

Поняття логічних засад науки. Логіка як основа раціональності. Поняття та види раціональності. Наукова раціональність та її історичні типи. Зміна типу наукової раціональності в контексті історичної взаємодії філософії й науки: класична, некласична та постнекласична наукова раціональність.

Тема 2. Особливості мови науки.

Проблема формування наукових понять і термінів. Повсякденна мова як джерело формування мови науки. Співвідношення природної та штучної мов у розвитку науки. Феномен “міграції” наукових понять і термінів у процесі функціонування науки. Трансформація мови науки під впливом застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Тема 3. Філософська методологія як основа наукового пізнання.

Поняття методології у філософії. Емпіричний та теоретичний рівні організації наукового знання. Структура емпіричного рівня організації наукового знання. Структура теоретичного рівня організації наукового знання. Поняття методу у філософії. Співвідношення методу й методології у структурі філософського знання. Методологічні принципи наукового пізнання.

Тема 4. Співвідношення філософської та наукової методології.

Особливості наукової методології. Рівні методології: філософський, загальнонауковий та конкретно-науковий. Поняття методу пізнання в науці. Критерії класифікації наукових методів. Емпіричні та теоретичні методи наукового пізнання. Загальнонаукові та конкретно-наукові методи пізнання. Кількісні та якісні методи наукового дослідження. Фундаментальні і прикладні методи наукового пізнання. Поняття методологічного підходу, методологічного принципу та методологічного засобу в науці.

Тема 5. Особливості методології природничих, соціально-гуманітарних та технічних наук.

Пояснення і розуміння в процесі наукового дослідження. Співвідношення пояснення та розуміння як інтерпретативної й герменевтичної процедур у природничих і соціально-гуманітарних науках. Специфіка ваємозв'язку історичного й логічного у природничих і соціально-гуманітарних науках. Роль людино-машинної системи у природничих, соціально-гуманітарних та технічних науках.

Тема 6. Інформаційно-комунікаційні технології у структурі сучасного наукового знання.

Модель і моделювання у сучасній науці. Модель як основа методу моделювання у пізнавальній діяльності. Особливості формування інформаційних моделей як основи сучасного наукового дослідження. Сутність інформаційного моделювання у сучасній науці. Моделювання складних нелінійних процесів у науковому дослідженні. Математичний експеримент як засіб інтеграції наукових методів. Цифрова трансформація науки. Використання математичних і комп'ютерних моделей у сфері телекомунікацій та авіаційного транспорту; цифрові симулятори та віртуальні середовища як засіб підготовки операторів.

Тема 7. Класифікація наукового знання.

Поняття і сутність класифікації в науці. Основні засади класифікації наук. Природничі, соціально-гуманітарні та технічні науки. Критерії класифікації наук на емпіричні та теоретичні. Фундаментальні і прикладні науки. Історична періодизація науки: класика – некласика – постнекласика. Міждисциплінарні науки.

Тема 8. Поняття наукового співтовариства. Етика вченого.

Проблеми формування наукового співтовариства. Етос науки. Проблеми суспільного визнання наукової діяльності вчених. Ціннісні аспекти наукової діяльності вчених. Поняття і сутність моральної відповідальності вченого. Роль сучасної науки у вирішенні глобальних проблем сучасності. Римський клуб і проблеми сучасного глобального моделювання. Особливості наукової комунікації через соціальні мережі та цифрові платформи. Етичні стандарти у сфері авіаційної безпеки, соціальна відповідальність інженера й дослідника за впровадження радіоелектронних і аеронавігаційних технологій.

2.3. Тематичний план.

№ пор	Назва теми (тематичного розділу)	Обсяг навчальних занять (год.)							
		Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
		Усього	Лекції	Пр.заняття	СРС	**Усього**	Лекції	Пр.заняття	СРС
1	2	**3**	4	5	6	**7**	8	9	10
Модуль № 1 «Наука як феномен цивілізації»									
1.1.	Інформаційне суспільство як «суспільство знань».	**1 семестр**				**1 семестр**			
		6	-	2	4	6	-	2	4
1.2.	Теоретичні проблеми науки.	6	-	2	4	6	-	-	6
1.3.	Західна та вітчизняна традиції у методології науки	6	-	2	4	6	-	-	6
1.4.	Особливості наукового пізнання.	6	-	2	4	6	-	-	6
1.5.	Єдність емпіричного та теоретичного у науковому пізнанні.	6	-	2	4	6	-	2	4
1.6.	Нелінійність взаємовпливу філософського й наукового пізнання в їхньому історичному розвитку	6	-	2	4	6	-	-	6
1.7.	Взаємовплив філософського та наукового знання у постмодерну епоху	6	-	2	4	6	-	-	6
1.8.	Філософські засади науки	6	-	2	4	6	-	1	5
1.9.	Модульна контрольна робота № 1	6	-	2	4	-	-	-	-
Усього за модулем №1		**54**		**18**	**36**	**52**	**52**	**6**	**46**
Модуль № 2 «Філософські та наукові методологічні засоби»									
2.1.	Логічні основи наукового пізнання.	**1 семестр**				**1 семестр**			
		6	-	2	4	6	-	2	4
2.2.	Особливості мови науки.	6	-	2	4	4	-	-	4
2.3.	Філософська методологія як основа наукового пізнання	3			5	4	-	-	4
2.4.	Співвідношення філософської та наукової методології.	6	-	2	4	6	-	2	4

2.5.	Особливості методології природничих, соціально-гуманітарних та технічних наук.	6	-	2	4	5	-	-	5
2.6.	Інформаційно-комунікаційні технології у структурі сучасного наукового знання	6		2	4	4	-	-	4
2.7.	Класифікація наукового знання	6	-	1	4	5	-	-	5
2.8.	Поняття наукового співтовариства. Етика вченого	6	-	1	4	5	-	1	4
2.9.	Контрольна робота (домашня) (ЗФН)					8	-		8
2.10.	Підсумкова контрольна робота					6		1	5
2.11.	Модульна контрольна робота № 2	6		2	4		-	-	-
Усього за модулем №2		**51**		**14**	**37**	**53**	**--**	**6**	**47**
Усього за навчальною дисципліною		**105**		**32**	**73**	**105**	**-**	**12**	**93**

2.4. Завдання на контрольну (домашню) роботу (ЗФН).

Контрольна (домашня) робота з дисципліни виконується у першому семестрі, відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь здобувачів вищої освіти при вивченні дисципліни.

Для студентів ЗФН – завдання для виконання розробляються автором робочої програми. Навчальні матеріали затверджуються протоколом засідання випускової кафедри, доводяться до відома здобувача вищої освіти індивідуально і виконуються відповідно до методичних рекомендацій. Наприклад, номер варіанту теоретичної частини та завдання дорівнює сумі трьох останніх цифр індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

2.5. Перелік питань для підготовки до підсумкової контрольної роботи.

Перелік питань та зміст завдань для підготовки до підсумкової контрольної роботи розробляються провідними викладачами кафедри політології, соціології та філософії відповідно до робочої програми, затверджується на засіданні кафедри та доноситься до відома здобувача вищої освіти.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

– репродуктивний (відтворення основних понять, робота з підручниками і першоджерелами);

– інформаційно-рецептивний (короткі інструктажі, пояснення за потреби);

– пояснювально-ілюстративний (використання прикладів, візуальних матеріалів, аналогій);

– індуктивний та дедуктивний;

– практичні методи (усні та письмові завдання, обговорення, навчальні кейси);

– метод проблемного викладу;

– дослідницький (самостійна робота з текстами, підготовка аналітичних завдань);

– елементи творчого методу (презентації, дискусії).

Реалізація методів здійснюється під час роботи з навчальною літературою та (першо)джерелами, у малих групах, на семінарах-дискусіях і колоквіумах, під час презентацій результатів, а також аналізу та розв’язання кейсів з історії філософії науки.

3.2. Рекомендована література

Базова література

3.2.1. Абисова М. А., Шоріна Т. Г., Скиба І. П. Об'єктивність у науковому дискурсі в умовах глобальної кризи: трансформація комунікативних стратегій. *Moderní aspekty vědy: LV*. Díl mezinárodní kolektivní monografie. Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2025. С. 81–108.

3.2.2. Дзьобань О. П. Філософія науки : підручник. ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 516 с.

3.2.3. Конверський А. Є. Критичне мислення: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 370 с.

3.2.4. Філософські проблеми наукового пізнання: методичні рекомендації до виконання контрольних робіт / уклад.: Л. Г. Дротянко, Г. М. Клешня, Н. М. Сухова. К. : НАУ, 2024. 48 с.

3.2.5. Філософські проблеми наукового пізнання: практикум / уклад.: Л. Г. Дротянко, С. С. Орденов, Н. А. Ченбай, І. П. Скиба. К. : НАУ, 2023. 52 с.

3.2.6. Philosophical Problems of Scientific Cognition. Manual / M. Abysova, T. Shorina, T. Poda. Kyiv: NAU, 2023. 110 p.

3.2.7. Матюхіна О. А. Синкретична єдність соціальної та екологічної відповідальності в традиційній культурі. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*. 2022. Вип. 1 (35). С. 80-85. URL: https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/16544.

Допоміжна література

3.2.8. Клешня Г. М. Трансформація екологічної свідомості в науковому дискурсі. *Наукова полеміка: критика та аргументація*: колективна монографія / за автор. ред.; упоряд. Т. Д. Суходуб. Київ: Четверта хвиля, 2024. Серія «Totallogy–XXI». С. 227–259.

3.2.9. Максюта М.Є., Соколова О.М. Філософія науки: гуманітарно-педагогічний синтез: монографія. Херсон: Видавництво «ОЛДІ-ПЛЮС», 2020. 310 с.

3.2.10. Скиба І. П. Специфіка знання в контексті соціокультурного розвитку. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія : зб. наук. праць*. 2021. Вип. 1 (33). С. 140–145. DOI: 10.18372/2412-2157.33.15660.

3.2.11. Ченбай Н.А. Технократичне мислення в сучасному суспільстві (соціокультурний аналіз). *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*, 2020. № 2(32): 140–144. https://doi.org/10.18372/2412-2157.32.15123.

3.2.12. Шашкова Л. А. Наука і релігія: навчальний посібник. К.: ВАДЕКС, 2020. 284 с.

3.2.13. Шоріна Т. Г. Метафізика інфосфери та етичні виклики генеративного ШІ: новий етичний ландшафт. *Вісник ДУ КАІ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2025. № 1 (41). С. 75–80. DOI: 10.18372/2412-2157.41.19855

3.2.14. Anjum R. L., Rocca E. Philosophy of Science. Cham: Palgrave Macmillan, 2024. 220 p.

3.2.15. Gonzalez W. J. The Internet and Philosophy of Science. London–New York: Routledge, 2022. 258 p.

3.2.16. Human-Machine Shared Contexts / Ed. by W.F. Lawless, R. Mittu, D. A. Sofge. 2020. 438 p.

3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

3.3.1. Репозитарій НАУ (Навчально-методичний комплекс дисципліни): https://er.nau.edu.ua/items/a0d19d91-2656-4323-85d5-e17fa25c229e.

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ ЗДОБУВАЧЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінювання окремих видів виконаної здобувачем вищої освіти навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Max кількість балів		Вид навчальної роботи	Max кількість балів	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1 семестр					
Модуль № 1 «Наука як феномен цивілізації»			Модуль № 2 «Філософські та наукові методологічні засоби»		
Виконання завдань на знання теоретичного матеріалу	8б. х 2 = 16 (сумарна)	8б. х 2 = 16 (сумарна)	Виконання завдань на знання теоретичного матеріалу	8б. х 2 = 16 (сумарна)	8б. х 2 = 16 (сумарна)
Виконання та захист практичних робіт	20	14	Виконання та захист практичних робіт	20	10
Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №1 здобувач має набрати не менше	22	–	Домашнє завдання / контрольна (домашня) робота	–	14
			Для допуску до виконання модульної контрольної роботи №2 здобувач має набрати не менше	22	–
Виконання модульної контрольної роботи №1	**14**	–	Виконання модульної контрольної роботи №2	**14**	–
			Виконання підсумкової контрольної роботи		**30**
Усього за модулем №1	**50**	**30**	**Усього за модулем №2**	**50**	**70**
Усього за дисципліною				**100**	**100**

Залікова рейтингова оцінка визначається (в балах та за національною шкалою) за результатами виконання всіх видів навчальної роботи протягом семестру.

4.2. Виконані види навчальної роботи зараховуються здобувачем вищої освіти, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку (Додаток 1).

4.3. Сума рейтингових оцінок, отриманих здобувачем вищої освіти за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.4. В випадку **диференційованого заліку** підсумкова семестрова рейтингова оцінка, перераховується в оцінку за національною шкалою та шкалою ECTS (Додаток 2)

4.5. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти, наприклад, так: ***92/Відм./A, 87/Добре/B, 79/Добре/C, 68/Задов./D, 65/Задов./E*** тощо.

4.6. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.

(Ф 03.02 – 01)

АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

№ прим.	Куди передано (підрозділ)	Дата видачі	П.І.Б. отримувача	Підпис отримувача	Примітки
1	03.02	02.09.25	Федоренко К.Ф.	[signature]	
2	1.22.03	02.09.25	[illegible] Б.О.	[signature]	

(Ф 03.02 – 04)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ пор.	Прізвище, ім'я, по батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ ОБЛІКУ ЗМІН

№ зміни	№ листа (сторінки)				Підпис особи, яка внесла зміну	Дата внесення зміни	Дата введення зміни
	Зміненого	Заміненого	Нового	Анульованого			

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				

	Силабус навчальної дисципліни **«ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ»** **Освітньо професійна програма:** «Радіоелектронні пристрої, системи та комплекси» **Галузь знань:** G «Інженерія, виробництво та будівництво» **Спеціальність:** G5 «Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка»
Рівень вищої освіти	**Другий (магістерський)**
Статус дисципліни	Навчальна дисципліна обов'язкового компонента для здобувачів другого (магістерського) рівня
Курс	Перший
Семестр	2
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/години	3,5 кредитів (105 годин)
Мова викладання	українська
Що буде вивчатися (предмет вивчення)	Дисципліна виявляє найзагальніші взаємозв'язки між різними науковими галузями, виступає концептуальною та логіко-методологічною базою для вивчення конкретно-наукових дисциплін. Особлива увага приділяється осмисленню проблем сучасного інформаційного суспільства, внутрішнім та зовнішнім закономірностям розвитку наукового знання, механізмам змін наукових парадигм, праксеологічним та аксіологічним системам цінностей, на які орієнтуються дослідники та вчені, з'ясуванню характеристик когнітивної та інноваційної діяльності. Навчальна дисципліна «Філософські проблеми наукового пізнання» надає загальнонаукову цілісність профільним дисциплінам, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою «Інтелектуальні системи та технології».
Чому це цікаво/треба вивчати (мета)	**Метою** викладання дисципліни є формування системних уявлень пронауку як систему знань, сферу діяльності та соціальний інститут, формування методологічної свідомості, засвоєння механізмів інноваційної діяльності в сучасній науці, а також формування практичних навичок застосування наукового знання у дослідницькій діяльності, передбаченій освітньо-професійною програмою «Інтелектуальні системи та технології».
Чому можна навчитися (результати навчання)	– ПРН1. Вміти організовувати власну професійну, науково-дослідницьку та інноваційну діяльність на основі принципів системного підходу та методології наукових досліджень, зокрема з урахуванням концепції сталого розвитку; – ПРН2. Вміти враховувати соціальні і морально- етичні норми, налагоджувати результативне співробітництво у колективі при проведенні наукових досліджень і виконанні проектів; – ПРН3. Розробляти і реалізовувати сучасні та перспективні телекомунікаційні і радіотехнічні системи, комплекси, технології, пристрої та їх компоненти; – ПРН4. Вміти планувати і виконувати дослідження у сфері телекомунікації та радіотехніки, застосовувати для цього методи математичного і фізичного моделювання, обробки інформації, інтерпретувати результати досліджень та обґрунтовувати висновки.
Як можна користуватися набутими знаннями і	– ІК. Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у галузі електронних комунікацій та радіотехніки. Під час розв'язання задач формується здатність

уміннями (компетентності)	застосування сучасних досягнень науки та техніки у електронних комунікаціях та радіотехніці, передового досвіду експлуатації сучасних радіоелектронних пристроїв, систем та комплексів; – ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; – ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; – ЗК7. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні; – ФК1. Здатність застосовувати наукові факти, концепції, теорії, принципи та методології наукових досліджень в професійній діяльності, зокрема з урахуванням концепції сталого розвитку.
Навчальна логістика	**Зміст дисципліни:** **Модуль 1. Наука як феномен цивілізації.** - Інформаційне суспільство як «суспільство знань». - Теоретичні проблеми науки. - Західна та вітчизняна традиції у методології науки. - Особливості наукового пізнання. - Єдність емпіричного та теоретичного у науковому пізнанні. - Нелінійність взаємовпливу філософського й наукового пізнання в їхньому історичному розвитку. - Взаємовплив філософського та наукового знання у постмодерну епоху. - Філософські засади науки. - **Модуль 2. Філософські та наукові методологічні засоби** - Логічні основи наукового пізнання. - Особливості мови науки. - Філософська методологія як основа наукового пізнання. - Співвідношення філософської та наукової методології. - Особливості методології природничих, соціально-гуманітарних та технічних наук. - Інформаційно-комунікаційні технології у структурі сучасного наукового знання. - Класифікація наукового знання. - Поняття наукового співтовариства. Етика вченого. **Види занять:** - практичні заняття, дистанційні он-лайн заняття. **Методи навчання:** - проблемна дискусія, мозкова атака, кейс-презентація тощо. **Форми навчання:** - очна, дистанційна.
Пререквізити	Навчальна дисципліна «Філософські проблеми наукового пізнання» доповнює фахові навчальні дисципліни при підготовці здобувачів освітнього рівня магістра в якості теоретико-методологічної бази проведення власних наукових досліджень, озброює їх методами, підходами і засобами наукової діяльності, сприяє розвитку наукової та технічної творчості.
Пореквізити	Знання й уміння, отримані у процесі вивчення даної навчальної дисципліни, використовуються у подальшому в ході проведення професійної діяльності та виконання досліджень.
Інформаційне забезпечення з репозиторію та фонду НТБ НАУ	1. Абисова М. А., Шоріна Т. Г., Скиба І. П. Об'єктивність у науковому дискурсі в умовах глобальної кризи: трансформація комунікативних стратегій. *Moderní aspekty vědy: LV. Díl mezinárodní kolektivní monografie.* Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2025. Str. 81-108.

	2. Філософські проблеми наукового пізнання: методичні рекомендації до виконання контрольних робіт / уклад.: Л. Г. Дротянко, Г. М. Клешня, Н. М. Сухова. К. : НАУ, 2024. 48 с. 3. Філософські проблеми наукового пізнання: практикум / уклад.: Л. Г. Дротянко, С. С. Орденов, Н. А. Ченбай, І. П. Скиба. К. : НАУ, 2023. 52 с. 4. Philosophical Problems of Scientific Cognition. Manual / M. Abysova, T. Shorina, T. Poda. Kyiv: NAU, 2023. 110 p. 5. Матюхіна О. А. Синкретична єдність соціальної та екологічної відповідальності в традиційній культурі. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія*. 2022. Вип. 1 (35). С. 80-85. URL: https://jrnl.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/16544. 1. Репозитарій КАІ: https://er.nau.edu.ua/items/a0d19d91-2656-4323-85d5-e17fa25c229e. 2. НТБ КАІ: http://www.lib.nau.edu.ua/main
Локація та матеріально-технічне забезпечення	Аудиторія теоретичного навчання, проектор, слайди.
Семестровий контроль	Залік, тестування, аналіз наукових текстів, промов, відео архівів тощо.
Кафедра	Кафедра політології, соціології та філософії
Факультет	Факультет психології, комунікацій та перекладу
Викладачі	**АБИСОВА Марія Анатоліївна** **Посада:** доцент кафедри політології, соціології та філософії **Науковий ступінь:** кандидат філософських наук **Профайл викладача:** https://fls.nau.edu.ua/abysova-mariia-anatoliivna/ **Робоче місце:** 1.406 E-mail: mariia.abysova@npp.kai.edu.ua
	МАТЮХІНА Олександра Анатоліївна **Посада**: доцент кафедри політології, соціології та філософії **Науковий ступінь:** кандидат філософських наук **Профайл викладача:** **https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=Ibkx7Z8AAAAJ** **Робоче місце:** 1.406 **E-mail:** oleksandra.matiukhina@npp.kai.edu.ua

	СКИБА Іван Петрович **Посада:** доцент кафедри політології, соціології та філософії **Вчений ступінь:** кандидат філософських наук **Профайл викладача:** **https://scholar.google.com/citations?hl=ru&user=hTRroTAAAAAJ** **https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57216628043** **https://orcid.org/0000-0003-1555-8632** **Тел.:** 066 3657818 ivan.skyba@npp.kai.edu.ua **Робоче місце:** 1.406
	ЧЕНБАЙ Наталія Анатоліївна **Посада:** доцент кафедри філософії **Вчений ступінь:** кандидат філософських наук **Профайл викладача:** https://fls.nau.edu.ua/chenbai-nataliia-anatoliivna/ **E-mail:** nataliia.chenbai@npp.kai.edu.ua Робоче місце: 1.406
Оригінальність навчальної дисципліни	Оригінальність навчальної дисципліни становить 100%.

Розробники Марія АБИСОВА
Ганна КЛЕШНЯ
Іван СКИБА
Наталія ЧЕНБАЙ

Завідувач кафедр Олексій ТРЕТЯК